

AALTO-YLIOPISTO

Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu

Arkkitehtuurin koulutusohjelma

Kaupunkien elävöittämissankkeiden kriittinen arviointi

Kandidaatintyö

9.12.2020

Iiro Rajantie

Tekniikan kandidaatin opinnäytteen tiivistelmä

Tekijä Iiro Rajantie

Työn nimi Kaupunkien elävöittämissankkeiden kriittinen arviointi

Laitos Arkkitehtuurin laitos

Koulutusohjelma Arkkitehtuurin koulutusohjelma

Vastuupettaja Anne Tervo

Ohjaaja Hossam Hewidy

Vuosi 2020

Sivumäärä 25

Kieli Suomi

Tiivistelmä

Kaupunkien elävöittämissankkeilla tavoitellaan yleensä viihtyisämpiä ja elävämpiä julkisia tiloja. Eri projektit poikkeavat toisistaan lähtökohdiltaan ja tavoitteiltaan. Nykytutkimuksen mukaan kaupunkitila pitäisi nähdä merkittävänä osana paikallisten asukkaiden sosiaalista, taloudellista ja poliittista elämää. Ylhäältä päin johdetuissa elävöittämissankkeissa julkinen tila nähdään kuitenkin usein viihtymisen ja kuluttamisen näkökulmasta, ja niissä pääpaino on fyysisten rakenteiden ehostamisessa. Tällaisia sankkeita on kritisoitu niiden haittavaikutusten vuoksi, joita ovat muun muassa tilojen geneerisyys, gentrifikaatio ja paikallisen väestön sosioekonominen syrjäytyminen.

Jotta elävöittämissankkeilla pystyttäisiin luomaan mahdollisimman inklusiivisia ja omaleimaisia julkisia tiloja, olisi tärkeää tunnistaa nykyistä paremmin paikan erityispiirteet ja paikallisen yhteisön tarpeet. Kandidaatintyöni on kirjallisuuskatsaus, jossa olen selvittänyt, mitä paikkaan liittyviä asioita pitäisi huomioida elävöittämissankkeita suunnitellessa. Tärkeimmiksi tekijöiksi työssä todetaan alueen asukkaat, kaupalliset palvelut, paikan identiteetti ja tilan hallinta. Nykytutkimus korostaa paikallisen yhteisön aktiivista roolia elävöittämissankkeiden eri vaiheissa. Kaupalliset palvelut puolestaan määrittävät usein, millaiseksi julkisen tilan luonne ja sosiaalinen elämä muodostuu. Suunnitteluvaiheessa tarvitaan huolellista analyysia, jotta paikan identiteetti ja arvokkaat erityispiirteet tunnistetaan. Tilan hallintaan liittyvillä toimenpiteillä voidaan puolestaan vaikuttaa merkittävästi siihen, miten tilaa lopulta käytetään.

Avainsanat julkiset tilat, kaupunkielämä, elävöittämissanke, eksklusio

Sisällys

Tiivistelmä	1
I Johdanto.....	3
II Teoria.....	4
1 Kaupunkielämän tutkimuksen taustaa	4
2 Kaupunkitilojen elävöittämissuunnitelmat.....	5
2.1 Elävöittämissuunnitelmien historiaa	5
2.2 Nykyajan elävöittämissuunnitelmat.....	5
2.2.1 Placemaking	6
2.2.2 Gentrifikaatio	7
3 Place attachment eli paikkaan kiinnittyminen.....	8
III Tutkimusmenetelmät	8
IV Tulokset.....	9
1 Asukkaat	10
1.1 Poissulkevat eli eksklusiiviset tilat.....	10
1.2 Asukkaiden osallistuminen hankkeisiin	11
1.2.1 Creative placemaking	11
1.3 Uhanalaiset yhteisöt.....	12
2 Kaupalliset palvelut.....	12
2.1 Palveluiden vaikutus julkiseen tilaan.....	13
2.2 Paikallisten palveluiden suojeleminen.....	14
3 Paikan identiteetti	15
3.1 Identiteetin määrittely	16
3.2 Identiteetti elävöittämissuunnitelmissa	16
4 Tilan valvonta ja hallinta	17
4.1 Tilojen yksityistämisen vaikutukset.....	18
V Pohdinta.....	19
1 Elävöittämissuunnitelmien erilaiset lähtökohdat.....	19
2 Elävöittämissuunnitelmien suunnittelu	20
3 Tutkimuksen rajoitukset	21
Lähteet.....	22

I Johdanto

Julkiset tilat ovat olleet aina tärkeä osa ihmisten sosiaalista elämää kaupungeissa. Ne ovat myös tarjonneet paikan erilaisten kulttuurien ja mielipiteiden kohtaamiselle. Julkisen tilan tärkeinä arvoina on pidetty avoimuutta ja tasa-arvoisuutta. Kaupunkitilojen laatuun ja viihtyisyyteen on viime vuosikymmeninä kiinnitetty yhä enemmän huomiota. Kaupunkielämän tutkimuksella on pyritty selvittämään, mitkä tekijät vaikuttavat julkisten tilojen elävyyteen. Tällaisten tutkimusten taustalla on usein tavoitteena katuelämän vilkastaminen, käveltävyyyden parantaminen ja turvallisuuden lisääminen. Monet kaupungit ovatkin panostaneet julkisten tilojensa fyysisten rakenteiden kehittämiseen. (Gehl, 2010.)

Kaupunkien elävöittämis- tai ehostamisprojekteilla voi kuitenkin olla haitallisia seurauksia. Tämä on huomattu myös julkisessa keskustelussa. Esimerkiksi Guardianin artikkelissa (Wainwright, 2014) kritisoitiin Jan Gehlin suunnitelmia siitä, että ne tekevät keskustoista liian steriilejä ja keskenään samankaltaisia. Scott (2007) on tutkinut trendiä, jossa kaupungit haluavat brändätä itseään "luoviksi kaupungeiksi". Tällaisiin hankkeisiin liittyy tyypillisesti julkisten kaupunkitilojen ehostustoimenpiteet, vanhojen teollisuusrakennusten kunnostus luovan alan käyttöön ja rähjäisiksi koettujen asuinalueiden uudistaminen. Seurauksena on yleensä alueen vuokratason nousu, mikä johtaa asukkaiden ja yrittäjien muuttamiseen alueelta pois. Gentrifikaatio eli alueen keskiluokkaistuminen johtaa koko kaupunginosan luonteen muuttumiseen. Siistityt julkiset tilat eivät ole aina inklusiivisia, vaan tietyt väestöryhmät sulkeutuvat niiden käytön ulkopuolelle. Koko kaupungin tasolla voi seurauksena olla segregatio eli asuinalueiden välinen sosioekonominen eriytyminen. Scott toteaa, että lopulta nämä muutokset jopa heikentävät kaupungin luovaa suorituskykyä. (Scott, 2007.)

Kandidaatintyössäni pyrin arvioimaan kriittisesti kaupunkien elävöittämiseen tähtäävää tutkimusta ja sen pohjalta toteutettavia hankkeita. Työ toteutetaan kirjallisuustutkimuksena. Nostan esiin nykytutkimuksen valossa tärkeimmät paikkaan ja sen toimintaan liittyvät asiat, jotka tulisi huomioida kaupunkien kehitystyössä, jotta tuloksena olisi mahdollisimman toimivia julkisia tiloja paikallisten asukkaiden näkökulmasta. Aihe on tärkeä, jotta voimme kehittää inklusiivisia ja omaleimaisia tiloja, joissa kaupunkilaiset voivat osallistua kaupunkielämään tasavertaisesti iästä, sukupuolesta, varallisuudesta tai etnisestä taustasta riippumatta.

II Teoria

1 Kaupunkielämän tutkimuksen taustaa

Modernistisessa kaupunkisuunnittelussa oli 1950-luvulla keskitytty pääasiassa rakennuksiin ja liikenneratkaisuihin. Kaupunkisuunnittelu oli ylhäältä johdettua. Tuloksena oli yleensä julkisivuiltaan monotonista ja autoliikenteen ehdoilla rakennettua kaupunkia, joka ei tarjonnut viihtyisiä tai kiinnostavia tiloja kaupunkielämälle. Jalankulkijoille tarkoitettujen julkisten tilojen heikkoon suunnitteluun alettiin havahtua 1960-luvulla. (Carmon, 1999.) Yksi äänekkäimmistä kriitikoista oli yhdysvaltalainen kansalaisaktivisti Jane Jacobs, joka oli perehtynyt asukkaiden arkeen havainnoimalla heidän toimintaansa kaupunkiympäristössä. Tunnetuimmassa kirjassaan *“The Death and Life of American Cities”* Jacobs kirjoitti pienempien kortteleiden ja rakennusten toimintojen sekoittamisen puolesta tavoitteenaan luoda elinvoimaisia ja vilkkaita kaupunkiympäristöjä. Hän vaati parempaa kävelyalueiden ja puistojen suunnittelua. (Jacobs, 1962.)

Yhdysvaltalainen sosiologi William Whyte oli kiinnostunut selvittämään, miten ihmiset toimivat julkisissa tiloissa. Hän uskoi, että ihmisiä haastatteleamalla ja tarkkailemalla voidaan oppia suunnittelemaan parempia kaupunkia. Kirjassaan *“The Social Life of Small Urban Spaces”* vuodelta 1980 Whyte kuvaa tutkimustuloksiaan, joita hän teki ryhmänsä kanssa 1970-luvulla. He havainnoivat ja tallensivat kaupunkilaisten liikkeitä muun muassa New Yorkin aukioilla. Whyte havaitsi, että ihmiset hakeutuvat toisten ihmisten läheisyyteen. Hän seurasi myös, mitkä tekijät rohkaisivat toisilleen ennestään tuntemattomien ihmisten välistä kommunikointia. (Whyte, 1980.)

Tanskalaiset arkkitehti Jan ja psykologi Ingrid Gehl alkoivat tutkia 1960-luvun puolivälissä, miten ihmiset käyttävät kaupunkitiloja. He tutkivat ensin Italian vanhoja kyliä, sitten Kööpenhaminan keskustaa. Jan Gehl pyrki havainnoimaan mahdollisimman systemaattisesti ihmisten toimintaa ja liikkeitä erilaisissa julkisissa tiloissa mittaamalla heidän kävelynopeuksiaan ja piirtämällä heidän kulkureittejään kartalle. Hän pyrki standardoimaan havainnot kellonajan, viikonpäivän ja sään suhteen. Gehl tutki myös, miten rakennusten katutason avoimuus ja vaihtelevuus vaikuttavat ihmisten liikehdintään. Tuloksiaan Jan Gehl käsitteli *“Life Between Buildings”* -kirjassaan vuodelta 1971, joka toimi samalla Jane Jacobsin hengessä kritiikkinä vallalla olevaa kaupunkisuunnitteluideologiaa kohtaan. (Gehl, 1996.) Seuraavina vuosikymmeninä Jan Gehl tutkimusryhmineen kehitti havainnointimetojensa mahdollisimman systemaattiseksi. (Gehl, 2013.)

2 Kaupunkitilojen elävöittämisprojektit

2.1 Elävöittämisprojektien historiaa

USA:ssa alettiin 1960-luvulla kiinnittämään huomiota siihen, miten näivettyviä kaupunginosia ja niiden rapistuvia rakenteita pystytään uudistamaan sen sijaan, että alueet purettaisiin ja rakennettaisiin uudestaan, kuten aiemmin oli tapana ollut. Uudistushankkeiden yhteydessä julkisella hallinnolla oli myös tavoitteena hyvinvointiyhteiskunnan vahvistaminen ja asukkaiden sosioekonomisen tilanteen parantaminen. Useissa projekteissa paikalliset asukkaat haluttiin mukaan suunnitteluun. (Carmon, 1999.)

1970-luvulla alkoi syntyä spontaaneja uudistushankkeita, joissa julkinen ja yksityinen sektori toimivat yhteistyössä. Näihin liittyi usein suuria hotelli- tai ostoskeskushankkeita. Monet suunnitelmat osoittautuivat kaupallisesti kannattaviksi, ja uusitut alueet houkuttelivat asiakkaita, turisteja ja yrityksiä. Julkisen ja yksityisen sektorin läheinen yhteistyö nosti esiin kuitenkin huolia eturistiriidoista ja vastuukysymyksistä. Lupauksista huolimatta hyödyt eivät jakautuneet tasaisesti alueen asukkaille, vaan hankkeet lisäsivät kuilua rikkaiden ja köyhien välillä. Myös aiempi paikallinen liike-elämä kohtasi taloudellisia vaikeuksia suurten ostoskeskusten tullessa alueelle. (Carmon, 1999.)

1990-luvulta lähtien kulttuuri on noussut keskeiseen rooliin uudistamishankkeissa. Se on tuonut kaupunkeihin uusia tapahtumia, kulttuurirakennuksia ja kulttuuriin liittyvää teollisuutta. Paikallisen kulttuurin mukaan ottaminen elävöittämisprojekteissa on lisännyt uusittujen alueiden yhteisöllisyyttä ja taloudellista vireyttä. Uusi teollinen toiminta on yleensä haluttu liittää paikalliseen käsityöläisperinteeseen. (Carmon, 1999.) Degen ja Garcia (2012) ovat tutkineet Barcelonan 1990-luvun uudistamishanketta, jossa kaupunki otti kulttuurin avainasemaan strategiassaan. Sitä käytettiin välineenä kaupungin sosiaalisen hyvinvoinnin parantamisessa. Degenin ja Garcian mukaan projekti paransi taloutta ja voimisti paikallista identiteettiä. Kulttuurivetoisia hankkeita on kuitenkin arvosteltu sitä, että usein suunnitelmat eivät edusta paikallista aitoa kulttuurielämää, eivätkä vaali alueen omaa kulttuuriperintöä (Peck, 2005.)

2.2 Nykyajan elävöittämisprojektit

Nykyään kaupunkien elävöittämisprojekteilla voidaan nähdä myönteisiä vaikutuksia tilojen käyttööminäisyyksissä. Lievimmillään muutokset ovat parannuksia yleisessä viihtyisyydessä ja katutilojen fyysisissä rakenteissa, kuten istutuksissa ja penkeissä. Liikennepuutoksilla pyritään vähentämään autoilun aiheuttamia ongelmia ja parantamaan käveltävyyttä. Muita positiivisia seurauksia ovat yleensä lisääntynyt turvallisuus, miellyttävämpi pienilmasto ja vähentynyt melu. Hylättyjä tai vajaakäytettyjä tiloja on pyritty korjaamaan kaupunkilaisten käyttöön. (Markusen, 2010.) Kestävän kehityksen tavoitteet ovat tehneet monista strategioista myös entistä kattavampia sosiaalisesta ja ekologisesta näkökulmasta (Carmon, 1999.)

Huomattavimpia ja yleisesti suuren yleisön joukossa hyväksytyimpiä hankkeita ovat olleet Jan Gehlin toimiston suunnitelmat muun muassa Melbournessa, Portlandissa ja Kööpenhaminassa. Uudistukset perustuvat Gehlin ryhmän kattavaan analyysiin, jossa se paikan päällä havainnoi kaupunkitilojen rakennetta ja käyttöä. Hänen ryhmänä ehdotuksessa keskitytään monipuolisesti käveltävyyden parantamiseen, autoliikenteen rajoittamiseen, liikkeiden katutason julkisivujen ulkonäköön ja tilojen viihtyisyyteen (Gehl, 2010).

Kaupungeilla voi olla useita intressejä kehittää urbaania ympäristöään elävämmiksi ja viihtyisimmäksi. Ne joutuvat kilpailemaan muun muassa osaavasta työvoimasta, jota paikalliset yritykset tarvitsevat. Kaupungit ovat halunneet lisätä keskustojensa houkuttelevuutta laittamalla rahaa fyysiseen infrastruktuuriin ja firmojen kannustimiin vaihtelevalla menestyksellä. (Markusen, 2010.)

Tutkijat ovat kuitenkin nostaneet esiin monia ongelmia elävöittämissuunnitelmiin liittyen. Esimerkiksi Permutin (2020) mukaan julkisesta tilasta on tullut yhä enemmän taloudellisen keinottelun väline. On myös kyseenalaistettu kaupunkisuunnittelijoiden rooli tässä prosessissa, ja kenen etuja he kulloinkin ajavat. 2000-luvulla suurimpia kritiikin aiheita on ollut se, että elävöittämissuunnitelmia tehdään uusliberalismin hengessä taloudellista kasvua hakien ja kansainvälisten sijoittajien ehdolla. Erityisesti Kiina on tullut tunnetuksi suurista kaupunkiuudistuksista, joissa yksityisillä toimijoilla on ollut hyvin merkittävä rooli, eikä mukana ole ollut mukana asukkaiden demokraattista osallistumista. Paikoin kokonaisia asuinalueita on purettu, ja asukkaita sijoitettu toisaalle. (Ye, 2011.)

Markusen (2010) toteaa, että yleisissä ylhäältä päin ohjatuissa kaupunkien elävöittämissuunnitelmissa on se keskeinen ongelma, että niiden suunnittelijat ja toteuttajat ovat paikallisen yhteisön ulkopuolelta. Tästä syystä lopputuloksena voi olla geneerisiä kaupunkitiloja, joista puuttuu omaleimaisuus. Joskus paikan alkuperäistä kulttuuria voidaan pyrkiä jopa tarkoituksellisesti hävittämään esim. epäsiistinä. Nämä tekijät voivat johtaa siihen, että asukkaat eivät koe tiloja omikseen. (Markusen, 2010.)

2.2.1 Placemaking

Placemaking on termi, jolla kuvataan pyrkimystä kehittää julkisia tiloja paikan luonteeseen sopiviksi ja paikallinen yhteisö huomioiden. Sen lähtöoletus on, että tällainen yhteisölle tärkeä ja identiteettiä vahvistava paikka voidaan luoda ihmisen toimilla. Placemaking:ssa asukkaat itse kehittävät omaa yhteisöään rakennettuun ympäristöön vaikuttamalla. (Salzman ja Yerace, 2018). Placemaking:n lähtökohta on siis asukkaiden välinen yhteistyö ja paikalliset yritykset eikä niinkään kaupunkitilojen fyysiset rakenteet ja niiden ehostaminen (Kelkar ja Spinelli, 2016).

Ajatus ei ole uusi, vaan noudattelee Jane Jacobsin ja Willian Whyten ajatuksia kaupunkitilojen suunnittelusta ihmisten ehdoilla. Myös kaupunkitutkijat Kevin Lynch and Gordon Cullen ovat tämän ajattelutavan inspiroijia, koska he kiinnittivät aikanaan huomiota paikkojen identiteettiin ja siihen, miten ihmiset havainnoivat ja kokevat ympäröivän tilan. (Sepe, 2013.) Placemaking-ideologiaan liittyy myös yleinen huomio siitä, miten esimerkiksi USA:ssa ihmisten väliset siteet yhteisöjen tasolla

ovat heikentyneet. Tämä näkyy kansalaisjärjestöjen tai ammatillisten yhdistysten vähentyneissä jäsenmäärissä. (Kelkar ja Spinelli, 2016.)

Parhaimmillaan tällainen alueen elävöittäminen voi johtaa yhteisön identiteetin vahvistumiseen ja ympäristön laadun paranemiseen. Mahdollisia positiivisia sosioekonomisia vaikutuksia ovat lisääntyneet työmahdollisuudet, kohtuuhintainen asuminen ja lisääntynyt yhteistyö eri sektoreiden toimijoiden välillä. (Kelkar ja Spinelli, 2016.) Placemaking-periaatteella toteutettavien projektien haasteet liittyvät yhteistyökumppanien hankintaan, lähtörahoitukseen ja yhteisön epäluuloisuuteen hanketta kohtaan (Salzman ja Yerace, 2018).

2.2.2 Gentrifikaatio

Kaupunkien elävöittämisprojektit johtavat usein gentrifikaatioon, jossa perinteiset työväen kaupunginosat keskiluokkaistuvat. Kaupunkisuunnittelun näkökulmasta tämä voi olla toivottavaa alueen siistiytymistä ja katuelämän sekä taloudellisen toiminnan elpymistä. Vanhoille ja alikäytetyille alueille muutokset voivat synnyttää uutta ja vilkasta kaupunkielämää. Gentrifikaatioon liittyy alueen yleinen arvonnousu, joka puolestaan näkyy alueen väestörakenteen muutoksena, kuten lapsiperheiden määrän lisääntymisenä (Grifith, 1996). Gentrifikaatio onkin myös väline kaupunkien välisessä kilpailussa hyvistä veronmaksajista. Alueita uudistamalla niiden asukkaiksi saadaan houkutelua aiempaa varakkaampaa väestöä. (Vaattovaara ym., 2011.)

Gentrifikaatiota aiheuttavat projektit, mukaan lukien ne, joissa Jan Gehlin ryhmä on ollut mukana, ovat kuitenkin saaneet myös kritiikkiä osakseen julkisessa keskustelussa (Wainwright, 2014.) Gentrifikaatio nähdäänkin usein negatiivisena ilmiönä. Ensinnäkin, sen myötä julkisten tilojen geneerisyys ja valvonta lisääntyvät. Toiseksi, yleinen vuokratason nousu syrjäyttää alkuperäisen vähävaraisen väestönosan ja heidän käyttämänsä palvelut ja liikkeet. Uudet palvelut ovat kalliimpia ja suunnattu keskiluokalle. Lopulta paikan luonne muuttuu, ja sen julkisesta tilasta tulee usein eksklusiivinen keskiluokkaan kuulumattomia väestöryhmiä kohtaan (Grifith, 1996). On esitetty, että tällainen kaupunkisuunnittelu ajaa sijoittajien, ei asukkaiden, etuja (Hubbard, 2017).

Gentrifikaation tarkastelu nostaa esiin kaupunki uudistusten sosiaalisen näkökulman. Köyhimmät asukkaat ovat uudistusten kärsijöitä, koska heidän riskinsä fyysiselle, kulttuurilliselle ja poliittiselle syrjäytymiselle kasvaa (Larsen & Hansen, 2008). Nykytutkimuksessa onkin kiinnitetty huomiota julkisten tilojen inklusiivisuuteen ja eksklusiivisuuteen. Tutkijat ovat pyrkineet selittämään, miksi yleisesti suosittuina ja viihtyisinä pidetyt tilat sulkevat eri syistä osan alueen asukkaista ulkopuolelleen. (Hyra, 2012.)

3 Place attachment eli paikkaan kiinnittyminen

Monet tutkimukset osoittavat, että tutuilla paikoilla, kuten julkisilla tiloilla, on merkitystä ihmisille. Lewicka (2011) on käsitellyt katsausartikkelissaan paikkoihin kiinnittymistä (place attachment) eli ihmisen ja paikan välistä sidettä. Paikka voi olla yksittäinen tila, naapurusto tai kokonainen kaupunki. Asukkaiden kokema voimakas side heidän fyysiseen lähiympäristöönsä korreloi tutkimuksissa yleisien hyvinvoinnin ja hyvien naapurisiteiden kanssa. Tällainen side auttaa paikan tuntemisena kotina, sitoo paikallista yhteisöä yhteen ja pitää paikan asukkaiden kontrollissa. Kiinnittymiseen sisältyy ajatus, että kaupungeissa ei ole kyse vain fyysisestä tilasta, vaan näkymättömästä psykologisesta siteestä ihmisten ja heidän ympäristönsä välillä, jota on vaikea dokumentoida. (Lewicka, 2011.)

Rioux ym. (2017) ovat tutkineet, miten tällainen side syntyy; miten tiloista tulee paikkoja. Tilalla sekä fyysisenä objektina että sosiaalisesti tärkeänä paikkana on merkityksensä siteen syntymiselle. Tilaan kiinnittyminen on moniaistillinen prosessi, johon liittyy paikkojen nimeämistä, käyttämistä ja muokkaamista. Kiinnittymiselle on oleellista paikalla vietetty aika ja sosiaaliset siteet paikalliseen yhteisöön. Rioux ym. tutkivat opiskelijoiden kotiutumista yliopistolle ja sen ympäristöön. He seurasivat muun muassa heidän liikkumistaan, paikkatuntemuksestaan, ja millä termein he kertoivat paikoista. Tutkimus osoitti, että kiinnittymistä edelsi paikan haltuun ottaminen, joka tarkoittaa paikalle altistumista fyysisesti, moniaistillisesti ja tiedollisesti esimerkiksi aktiivisen liikkumisen tai tapahtumien kautta. (Rioux, 2017.)

III Tutkimusmenetelmät

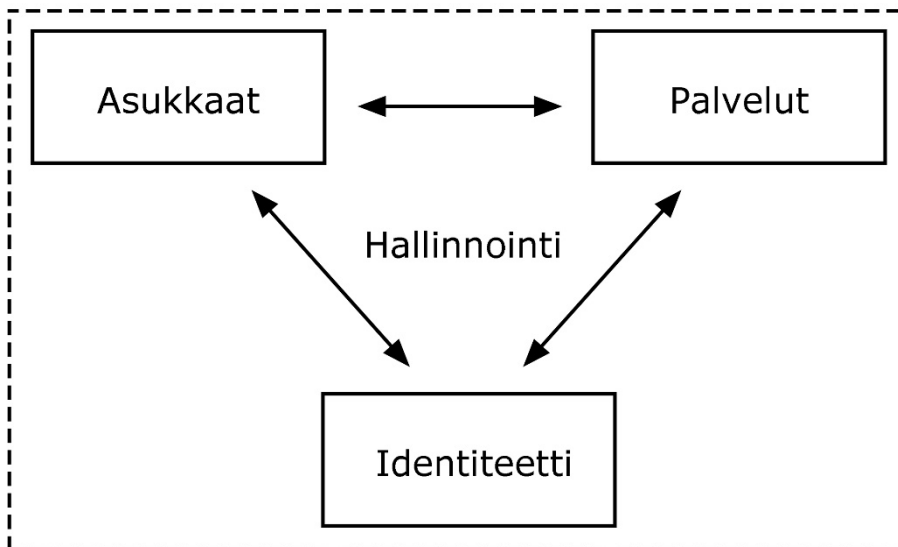
Työmenetelmäni on alan kirjallisuustutkimus. Aiheesta on julkaistu alkuperäisartikkeleita, opinnäytetöitä, kirjoja, kaupunkien tilaamia raportteja ja sanomalehtikirjoituksia. Työtäni varten tutustuin uusimpiin, pääasiassa 2000-luvulla julkaistuihin, alan tutkimuksiin ja kirjoituksiin.

IV Tulokset

Kaupunkien uudistamishankkeista on julkaistu 2000-luvulla paljon tieteellistä tutkimusta. Merkittävä osa hankkeiden vaikutuksia käsittelevistä tutkimuksista on tehty sosioekonomisesta näkökulmasta.

Tutkimukset osoittavat, että uudistuksiin liittyy mahdollisuuksia, mutta myös uhkia. Niillä on mahdollista puuttua esimerkiksi sosiaalisiin, ympäristöllisiin, ja asumisen laatuun liittyviin ongelmiin. Toisaalta uudistuksilla on riski johtaa esimerkiksi paikallisen väestön sosioekonomisiin vaikeuksiin. Näitä ovat tyypillisesti ylhäältä johdetut hankkeet, jotka keskittyvät vain taloudellisiin tai fyysisiin seikkoihin. (Zheng ym., 2014.)

Käsittämäni aineiston perusteella olen nostanut esiin tärkeimmät tekijät kaupunkitilojen tutkimisessa ja niiden pohjalta toteutettavissa elävöittämissuoritteissa. Olen luokitellut ne seuraavasti: paikalliset asukkaat, kaupalliset palvelut, paikan identiteetti sekä tilojen hallinnointi ja valvonta (kuva 1). Nämä tekijät vaikuttivat kirjallisuuden perusteella siihen, kuinka inklusiivinen tai eksklusiivinen ja omaleimainen julkisesta tilasta tulee. Tekijöille on yhteistä myös se, että ne ovat usein hankalasti mitattavia tai havaittavia.

Kuva 1. Elävöittämissuoritteissa huomioitavat paikkaan liittyvät tekijät

1 Asukkaat

Kaupunkia uudistettaessa asukkaiden näkökulma jää usein huomiotta. Julkisten tilojen kehittämisessä keskeinen kysymys on usein, kenen ehdoilla tiloja kehitetään, ja ovatko jotkin ihmisryhmät toivotumpia käyttäjiä kuin muut (Hyra, 2012). Carmona (2010) on selvittänyt Lontoon julkisten tilojen muokkautumista niiden suunnitteluprosessin aikana ja valmistumisen jälkeen. Hän on analysoinut tekijöitä, joilla on vaikutusta tilojen luonteeseen ja käyttäjäprofiiliin.

Suunnitteluvaiheessa on oleellista, kenen arvoja suunnitelmat edustavat ja kenen etuja niissä ajetaan. Suunnitellaanko aluetta esimerkiksi paikallisten asukkaiden vai yritysten ehdoilla? Tähän vaikuttavat esimerkiksi projektista vastuussa olevat henkilöt ja heidän yhteistyönsä. Yksittäisen projektin suunnittelutyöhön voi osallistua ihmisiä hyvin erilaisista taustoista, kuten poliitikkoja, kaavoittajia, yhdistysten ja yksityisten tai julkisten organisaatioiden edustajia. Carmona toteaa, että tällöin on ylipäättään hankalaa koordinoida erilaisia intressejä kokonaisvaltaiseksi suunnitelmaksi. Ylhäältä päin johdettujen julkisten tilojen uudistamishankkeiden realiteetti on, että niiden taustalla on aina myös vallankäyttöä ja valtapoliittisia taisteluita. Lopputulos on, että asukkaiden tai tiettyjen asukasryhmien ääni tulee harvoin kuuluviin suunnitteluvaiheessa. (Carmona, 2010.)

Sharp ym. (2005) muistuttavat, että demokraattisessa yhteiskunnassa kaikki yksilöt ja väestöryhmät tulisi tunnustaa yhtä merkittävänä. Uudistusten yhteydessä varsinkin vähemmistöryhmät ja heidän intressinsä uhkaavat kuitenkin jäädä sivuutetuiksi. Galanakis (2016) toteaa, että käyttäjien kuuleminen luo pohjaa laajemmalle yhteisymmärrykselle. Hänen mukaansa yhteistyö rakentaa luottamusta eri toimijoiden välillä ja lisää yhteisten tilojen arvostamista.

1.1 Poissulkevat eli eksklusiiviset tilat

Galanakis (2016) on tutkinut, millaisiksi vähemmistönuoret kokevat julkiset tilat monikulttuurisissa Toronton lähiöissä. Haastattelujen kautta hän tuo esiin nuorten näkökulman alueesta, jossa asukkaat joutuvat kohtaamaan sosiaalisia jännitteitä ja väkivaltaa. Keskusteluissa tuli esiin julkisiin tiloihin liittyvä huono maine, jengiytyminen ja turvattomuuden tunne. Tilojen suunnittelussa ja valvonnassa he olivat havainneet pyrkimystä sosiaaliseen eksklusioon. Ongelmanuria ei haluttu tiettyihin paikkoihin. Toiminta julkisissa tiloissa saattoi olla esimerkiksi tiukasti säädeltyä, ja kävijöiden oletettiin täyttävän valtavirran sosiaaliset normit. Nuoret toivoivat asuinalueelleen turvalliseksi koettavia tiloja, joihin kaikki ovat tervetulleita etnisestä tai muusta taustastaan riippumatta. Siellä nuoret voisivat toteuttaa itseään ilman vanhempien tai opettajien valvontaa. Galanakis uskoo, että tilojen oikeanlainen suunnittelu voisi auttaa julkisiin tiloihin liittyvien konfliktien ratkaisemisessa. Niin kutsuttujen turvallisten tilojen suunnittelu esimerkiksi valvontaa tai kieltoja lisäämällä vain pahentaa alueen ongelmia. Tällaiset ratkaisut lisäävät sosiaalista eksklusiota ja pahentavat syrjäytymistä, Galanakis (2016) jatkaa.

Myös Zukin (2009) toteaa, että kaupunkitilojen muutoksiin liittyy eksklusioon riski. Suurkaupunkien ehostukset ovat tyypillisesti syrjäyttäneet pienituloiset kaupunkien laidoilta. Esimerkkinä Zukin käyttää New Yorkin Harlemania, jossa 1980-luvulla aloitettiin tilojen siistiminen ja gentrifikaatiokehitys

paikallisten vastustuksesta huolimatta. Harlemin uudistukset johtivat paikallisen nuorison lisääntyneeseen tarkkailuun ja syrjäyttämiseen kaduilta. Zukinin (2009) korostaa, että uudistushankkeiden yhteydessä tulisi arvostaa asukkaiden oikeutta elää ja työskennellä paikassa, ei vain kuluttaa. Ei pitäisi siis luoda markkinoita, vaan tukea paikallisen yhteisön elämäntapaa. (Zukin, 2009.)

1.2 Asukkaiden osallistuminen hankkeisiin

Parés ym. (2014) toteavat, että paikallisten osallistuminen on toistetusti osoittautunut tehokkaaksi sosiaalisten ongelmien ratkaisussa. Wolfin ja Mahaffeyn (2016) mukaan suunnittelijat uskovat voivansa vaikuttamaan ihmisten toimintaa fyysisten rakenteiden kautta. He toteavat, että tilat ovat jatkuvasti muuttuvia, Lähtökohtana tulisi kuitenkin olla yhteistyö asukkaiden kanssa käyttäjien kuuleminen, jolloin tila muokkautuisi järkevällä tavalla suhteessa paikan arkipäiväisiin toimintoihin.

Kelkar ja Spinelli (2016) ovat tutkineet placemaking-periaatteella toteutettavien uudistusprojekteja mukana olleita aktiiveja ja alueiden asukkaita haastatteleamalla. Projekteissa kansalaisjärjestöillä oli tärkeä rooli paikallisten asukkaiden tukena. Ne auttoivat tuomaan ihmiset yhteen ja ratkomaan alueen ongelmia. Hankkeiden tavoitteena oli parantaa julkisten tilojen turvallisuutta, mahdollistaa erilaisten ryhmien osallistuminen kaupunkielämään ja vahvistaa paikallisten yrittäjien taloutta. Kantava ajatus oli se, että paikallisia asukkaita mukaan ottamalla heistä saadaan aktiivisia toimijoita kaupunkisuunnittelussa, mikä puolestaan vahvistaa yhteisön sosiaalista pääomaa ja paikan haltuun ottamista. Tutkimuksen mukaan placemaking-prosessi aikaansai vahvempia ja tasa-arvoisempia yhteisöjä. Kelkar ja Spinelli korostavat, että sosiaalinen pääoma on vaikeasti mitattavissa ja jää siksi väheksytyksi kaupungeja kehitettäessä. Carmon (1999) korostaa, että erityisesti maahanmuuttajien rooli näivettyneiden alueiden elävöittämisessä on koettu merkittäväksi. He luovat asuinalueelleen pienyrittäjiä ja työpaikkoja, kunnostavat rakennuksia ja täyttävät kouluja.

1.2.1 Creative placemaking

Markusen (2010) on perehtynyt creative placemaking:iin useiden projektien kautta USA:ssa varsinkin talouden ja yhteisöllisyyden näkökulmasta. Creative placemaking:ssa kulttuuritoiminta näyttelee tärkeää osaa asukkaiden aktivoimisessa. Paikallisen yhteisön järjestämät kulttuuritilaisuudet ja juhlat tarjoavat asukkaille ensinnäkin mahdollisuuden aktiiviseen kaupunkielämään ja sosiaalisuuteen aktiivisina toimijoina eikä vain kuluttajina. Toiseksi, asukkaat kiinnostuvat myös yhteisön toiminnasta ja kaupungin kehittämisestä. Kulttuuritoimijat auttavat osaltaan uusien asukkaiden integroinnista ja tutustumisesta paikalliseen kulttuuriin. Salzman ja Yerace (2018) toteavat, että tärkeää on prosessi, kuten katutaideteoksen tekeminen tai tapahtuma, joka aktivoi paikallisia asukkaita, eikä pelkästään lopputulos. He haastattelivat creative placemaking:iin osallistuneita ihmisiä Kentuckyssa. Heidän päätelmiään olivat, että julkisten tilojen muutosten tavoitteet pitää lähteä yhteisöltä itseltään, koska ne ovat joka paikassa erilaiset. Haastatteluissa tuli toistuvasti esiin kansalaislypeys. Creative placemaking pyrkii vahvistamaan

paikallista yhteisöllisyyttä ja ylläpitämään paikan ei-fyysistä luonnetta. Monissa projekteissa oli kuitenkin tärkeässä osassa yhdistysten ja instituutioiden apu resurssien ja ohjeiden muodossa. Kulttuuritoiminta todettiin tärkeäksi talouden veturiksi. Se auttoi aluetta erottautumaan ja houkutteli sinne lahjakkaita nuoria, joilla on tärkeä rooli innovatiivisen talouden käynnistäjinä. (Salzman ja Yerace, 2018.)

Sacco ja Blessi (2009) käyttävät Milanoa esimerkkinä siitä, miten tärkeää on tasapaino fyysisten kulttuurirakenteiden ja aineettoman kulttuuriaineksen kehittämisessä. Vanha Bicoccan teollisuusalue muutettiin kaupallisesti menestyväksi kulttuurikohteeksi. Kestävän sosiaalisen kehityksen ja paikallisen yhteisön näkökulmasta kulttuuri jäi lähinnä kaupallisen markkinoinnin rooliin. Paikallisten rooli jäi asiakkaan tai yleisön tasolle. Prosessi ei mahdollistanut pitkäkestoista yhteistyötä eri paikallisten ryhmien kanssa. (Sacco ja Blessi, 2009.)

Sharp ym. (2005) toteavat, että oikein toteutettuna julkinen taide edesauttaa inklusiota. Julkinen taide voi tuoda väheksytyjen ryhmien kulttuuria ja historiaa esiin, tuoda esiin heidän äänensä. Oleellista on, että paikalliset ovat mukana tekemässä, minkä jälkeen he tuntevat paikan omakseen, mikä lisää inklusiivisuutta. Sharp ym. muistuttavat, että Barcelonassakin uudistukset ovat lisänneet sosiaalista polarisaatiota, kun reuna-alueiden hyvinvointi on heikentynyt. Väärin toteutettuna se voi toimia kulttuurisena ylivalta eliitin eduksi.

1.3 Uhanalaiset yhteisöt

Oma lukunsa ovat vaativat hankkeet köyhien ja haavoittuvien yhteisöjen parissa. Ne vaativat erityisen tarkkaa paikallisen kulttuurin ja väestön huomioimista. Esimerkiksi Akkar Ercan (2011) on tutkinut EU:n rahoittamaa laajaa hanketta Istanbulissa Balatin historiallisessa kaupunginosassa kestävän sosiaalisen ja ekonomisen kestävän näkökulmasta. Vuonna 2005 käynnistyneessä hankkeessa pyrittiin useiden asiantuntijoiden toimesta tarkasti huomioimaan alueen kulttuuriperintö ja sosioekonomiset tarpeet. Paikallisia rakentajia koulutettiin ja työllistettiin rakennusten kunnostamisessa. Tulokset jäivät kuitenkin vajaaksi, sillä ne eivät sisältäneet pidemmän aikavälin sosioekonomista strategiaa. Myös uuden sosiaalikeskuksen toimintaa kavennettiin paikallisten viranomaisten toimesta. Akkar Ercan (2011) toteaa, että tavoitteista huolimatta yhteisö ei ollut päättämässä keskeisistä uudistusstrategioista. Hän päättelee, että jatkossa tarvitaan pidemmälle ulottuvaa strategiaa, parempaa yhteistyötä paikallisten viranomaisten kanssa ja paikallisen yhteisön tarpeiden sovittamista suunnitelmaan.

2 Kaupalliset palvelut

Erilaiset palvelut ja aktiviteetit houkuttelevat ihmisiä julkisiin tiloihin ja ylläpitävät vireätä kaupunkielämää. Tietyille paikalle vakiintuneet kaupalliset palvelut ovat merkittäviä paikallisen yhteisön elämälle. Ne ovat tärkeä osa asukkaiden sosiaalisia kohtaamisia varsinkin marginaaliryhmille. (Gonzalez, 2017.) Lisäksi pienet liikkeet ja ravintolat tuovat avoimilla

julkisivuillaan katutilaan visuaalista eloisuutta (Gehl, 2010). Monin paikoin havaittu julkisen elämän heikentyminen voi osittain johtua siitä, että osa yhteisöjen julkisesta toiminnasta on siirtynyt koteihin. Tällaisia toimintoja ovat muun muassa ostokset, viihde ja pankkiasiat, jotka hoituvat nykyään internetissä. (Carmona, 2010.)

Tutkijat ovat nähneet tarvetta laajentaa julkisen tilan käsitettä puolijulkisiin eli niin sanottuihin "kolmansiiin" tiloihin ("third places"). Tällaisia ovat esim. kauppakeskukset, teemapuistot ja kahviloiden terassit. Ne mahdollistavat tärkeitä sosiaalisia kontakteja ja tiettyjä yhteiskunnallisia tehtäviä perinteisten julkisten tilojen tapaan niiden kaupallisesta luonteesta tai yksityisomistuksesta huolimatta. Kaupallisille "kolmansille tiloille" on tyypillistä ihmisten vapaa kulku, inklusiivisuus, rentous ja mahdollisuus esim. poliittiselle keskustelulle. (Carmona, 2010.)

2.1 Palveluiden vaikutus julkiseen tilaan

Kaupunkiympäristöjen omaleimaisuuden ja inklusiivisuuden kannalta on merkittävää, minkälaisia tai kenen omistamia kaupalliset palvelut ovat. Tiettyihin paikkoihin vakiintuneet ja niiden yhteisöille tärkeät palvelut ovat uhanalaisia niin paikallisissa kaupunki uudistuksissa kuin globaaleissa muutoksissakin. Carmona ym. (2008) toteavat, että kaupungit ovat yleisesti ottaen onnistuneet säilyttämään esim. keskustojen vanhaa arkkitehtuuriaan, mutta eivät perinteistä ja monipuolista, paikallisten yrittäjien ylläpitämää, kaupallista kulttuuriaan.

Gentrifikaatio eli alueen keskiluokkaistuminen on kaupunkien elävöittämissuunnitelmien vaikeasti hallittava ilmiö. Arvon noususta ja kaupan vilkastumisesta hyötyvän sijoittajan näkökulmasta se on pääsääntöisesti kannattava ilmiö. Liiketilojen vuokrien nouseminen kuitenkin uhkaa syrjäyttää alueen paikallisen kaupallisen kulttuurin. (Permut 2020.) Toisaalta joskus esim. paikallinen ravintolakulttuuri säilyttää asemansa gentrifikaatiossakin. Esim. Brooklynissa keskiluokka asettui puolustamaan alueen suosittuja etnisiä ravintoloita, kun viranomaiset uhkasivat säädösten varjolla rajoittaa niiden toimintaa (Zukin, 2009).

New Economics Foundation-järjestö (2004) on tutkinut englantilaisten kaupunkien pääostokatualueiden palveluita. Järjestö varoittaa useiden kauppakatualueiden muuttumisesta keskenään yhdenmukaisiksi, toistensa kopioiksi, ja sen haitallisista vaikutuksista talouteen. Tutkimuksessa he analysoivat noin 103 brittikaupunkia, joista 41% he luokittelivat "kloonikaupungeiksi". Aiemmin näiden pääkatujen liiketiloissa oli toiminut itsenäisiä lihakauppiaita, vihanneskauppiaita, lehtikioskeja, kirjakauppoja, pubeja tai perheiden omistamia myymälöitä. 2000-luvulle tultaessa ne olivat korvautuneet supermarkettiketjuilla, pikaruokaloilla ja kansainvälisillä muotiliikkeillä. Tällaiset ketjuliikkeet käyttävät usein paikasta toiseen toistuvaa myymäläarkkitehtuuriaan. "Kloonikaupunkien" kaupunkitilasta oli hävinnyt paikallisuuden tunto ja aiempien liikkeiden erottuvat julkisivut. (New Economics Foundation, 2004.)

Julkisten tilojen inklusiivisuuden kannalta on suuri merkitys, millaisia kaupallisia palveluita tilassa tai sen läheisyydessä on. Esimerkiksi luksus-myymlöiden valtaamalla kujilla vain varakkaat ihmiset tuntevat psykologisesti olonsa tervetulleeksi. Yksityiset maanomistajat ovat tietoisia minkälaisia

ihmisiä he haluavat aukiolleen, ja he vaikuttavat tilan käyttäjäprofiiliin tarkkaan kohderyhmälle sopivilla vuokralaisillaan. Carmona päättelee, että kun tiettyyn kohderyhmään kuuluvat ihmiset valtaavat tilan, on tällä itseään vahvistava vaikutus. (Carmona , 2010 ja 2014.)

Julkisten tilojen kannalta ongelma on myös kaupallisten palveluiden keskittyminen. Kaupallinen toiminta on nykyään keskittynyt yhä suuremmille yrityksille ja suurempiin yksiköihin, jotka hallinnoivat ja vuokraavat tiloja eteenpäin kaupallisten intressien pohjalta harkituille toimijoille. Tämä johtaa usein muualta tuttujen kauppaketjujen ja kansainvälisten brändien tunkeutumiseen alueelle. Ongelmallisia ovat myös näihin suuriin projekteihin fyysisesti yhdistetyt ”julkiset tilat”. Näennäisestä julkisesta luonteesta huolimatta niiden käyttö on säädeltyä ja valvottua. Esimerkiksi poliittiset kannanotot eivät ole toivottuja. Tiloina ne eivät ole yleensä kutsuvia, vaan niissä on korkeat ja suljetut julkisivut, ja ne myös hiljenevät kauppojen mentyä kiinni. Paikalliset vaikutteet puuttuvat ja tilat toistavat usein muiden kaupunkien vastaavista projekteista tuttuja piirteitä. (Carmona, 2008.)

2.2 Paikallisten palveluiden suojeleminen

New Economics Foundation-järjestö (2004) painottaa, että muutos ei ole vääjäämätön, vaan kaupungit ovat sallineet sen säädönsä puitteissa. Paikallista, pienimittakaavaista kaupallista kulttuuria voidaan heidän mukaansa suojella lainsäädännön avulla, esim. turvaamalla paikallisesti omistettujen liikkeiden säilyminen. Lainsäädännöllä on mahdollista rajoittaa suurten yksiköiden syntyä ja isojen ketjujen leviämistä sekä edesauttaa pienten toimijoiden tuloa markkinoille. On myös mahdollista määrätä asetus esimerkiksi lähikaupasta korkeintaan 400 metrin päässä jokaisesta asunnosta keskusta-alueella. (New Economics Foundation, 2004.)

McNeill (2011) tutki, miten Jan Gehlin suunnitelmia toteutettiin Sydneyssä. Gehlin ryhmän ehdotuksessa kiinnitettiin huomiota liikkeiden katutasen julkisivuun ja visioitiin intiimiä katukulttuuria Sydneyn keskustaan. Ongelma on se, että suunnitelmassakin toivottu liikkeiden pieni koko eli pienirakeisuus tarkoittaa yleensä pienempiä vuokratuloja kiinteistöomistajille. Sydneyn kaupunki pystyi kuitenkin säätelyllä ja rahastoilla toteuttamaan pienten kaupallisten yksiköiden tuleamista keskustaan. Se on siis mahdollista, jos poliittista tahtoa on. (McNeill, 2011.)

Monissa kaupunkien elävöittämissuunnitelmissa on mukana tavoite kaupallisen toiminnan elvyttämisestä. Se ei kuitenkaan saa tutkijoiden mukaan tapahtua sijoittajien ehdoilla. Carmon (1999) painottaakin julkisen ja yksityisen sektorin sekä järjestöjen yhteistyötä ja sitä, että ekonomisen ja sosiaalisen kehityksen kulkevat käsi kädessä. Sharp ym. (2005) perustelevat sosiaalista inklusiivisuutta myös sillä, että se parantaa alueen taloudellista kilpailukykyä. Lee ym. (2008) korostavat, että alueelle tulee saada sekoitettuja toimintoja, monipuolisia palveluja asuntojen lisäksi, jotta alue on aktiivinen läpi vuorokauden.

Alueiden kaupallista vireyttä ja yleistä elävyyttä on monissa hankkeissa haettu kulttuurielämän avulla. Markusen (2010) on tutkinut yhdysvaltalaisia Creative Placemaking-ideologialla toteutettavia projekteja, joissa julkisilla tiloilla ja kulttuurialan kaupallisilla toimijoilla on tiivis yhteys.

Kaupunkitilaa pyritään kehittämään kokoamalla yhteen julkisia, yksityisiä ja yhteisöllisiä toimijoita kulttuurin ja taiteiden alalta ja luomalla alueelle yhteinen strategia. Taustalla on havainto siitä, että vilkas kulttuurielämä ja luovan työn tekijät ovat tärkeä etu paikalliselle talouselämälle.

Verkostoitumalla kulttuurialan ihmiset pystyvät luomaan paikkaan sidonnaista taloudellisesti kannattavaa toimintaa ja teollisuutta. Hankkeeseen tarvitaan yrittäjiä, jotka saavat julkishallinnolta tuen. Monissa USA:n kaupungeissa tyhjiä tehtaita ja varastoja on muutettu taiteilijoiden työtiloiksi ja asunnoiksi. Yrity maailma ja pankit saadaan mukaan, jos heidät voidaan vakuuttaa alueen talouden piristymisestä. (Markusen 2010)

Akkar Ercanin (2011) tutkimassa EU:n kunnostushankkeessa Istanbulin Balatissa (katso sivu 9) pyrittiin suojelemaan paikallisia yrittäjiä gentrifikaatiolta taloudellisin helpotuksin. Kaupallisten palveluiden osalta keskityttiin kuitenkin lähinnä niiden fyysisten rakenteiden kunnostamiseen. Myös gentrifikoitumista tapahtui osin sen takia että kaupunki käytti hanketta markkinoinnissaan ja imagonsa edistämiseksi. Valmis alue toi paikalle turismia ja investointeja, mutta sinne ei saatu luotua kestävästä paikallista talouselämää. Akkar Ercan nostaa esiin kaupunkien elävöittämissä hankkeisiin liittyvän suojelukysymyksen. Sillä tarkoitetaan usein fyysisiä rakenteita, vaikka tärkeää on myös sosiaalisten ja kaupallisten ympäristöjen suojelu. Pitäisi osata kysyä, mitä arvoja kulttuuriperintö edustaa ja millaisessa käytössä se on. Tämän vuoksi köyhempien ja haavoittuvien yhteisöjen tukeminen perinteisillä alueilla on suojelutyötä. Kaupunkisuunnittelun pitäisi tähdätä tällaisten yhteisöjen jatkumisen varmistamiseen. (Akkar Ercanin, 2011.)

3 Paikan identiteetti

Vallitsevalla globalisaation ja massakulutuksen aikakaudella suuret kaupungit joutuvat pitämään yllä kiillotettua julkisuuskuvaa. Ne haluavat esittää julkiset tilansa turvallisina ja viihtyisinä kamppaillessaan kansainvälisistä investoinneista ja turisteista. Paine on johtanut kaupallisiin ja ylhäältäpäin johdettuihin kaupunkien siistimishankkeisiin. Niihin kuitenkin liittyy riski suunnitteluratkaisujen geneerisyydestä ja paikallisen omaleimaisuuden häviämisestä (Carmona, 2010). Toisaalta joskus paikan identiteettiä tai paikallista erottautumista käytetään uudistushankkeissa erottautumiseen tai brändäämiseen. Tämä voi tarkoittaa esim. vanhojen historiaa henkivien teollisuusrakennusten uudelleenkäyttöä. (Markusen, 2010.)

Zukinin (2009) mukaan kaupunkien keskustat ovat tavoitelleet uudistushankkeillaan pääasiassa taloudellista kasvua ja arvonnousua. Kaupunkikuvassa tällaiset projektit voi tunnistaa tilojen visuaalisena ehostuksena, huomiota herättävänä uutena arkkitehtuurina, rajattuina kaupallisina tiloina ja gentrifikaationa. Zukin korostaa median merkittävää roolia tässä kehityksessä. Media esittää esimerkiksi keskustojen rapistuneiden alueiden rikkaille kunnostetut asunnot persoonallisina ja haluttavina. Elävöittämissä hankkeiden seurauksia ovat Zukinin mukaan paikallisen erityisluonteen heikkeneminen ja aitouden tuhoutuminen.

3.1 Identiteetin määrittely

Identiteetti on kuitenkin monisyinen käsite, ja sen tunnistaminen on joskus vaikeaa. Zukinin (2009) mukaan ongelmana on usein yleinen kyvyttömyys ja vaikeus määrittää ja tunnistaa mitä "todellinen" aitous on. Healey (2010) painottaa, että tarvitaan monitasoista analyysiä, jotta paikkojen monimutkainen luonne ja erilaiset merkitykset saadaan esiin. Paikan identiteetin voi tavoittaa vain, jos saa muodostettu paikkaan ja paikalliseen elämään syvän yhteyden (Forrester ja Snell 2007).

Alueen historia ja eri aikakausien fyysiset rakenteet ovat tärkeä osa paikan identiteettiä. Kulttuuriperintö määritetään usein liian kapeasti esim. paikan arkkitehtuurilla ja merkkirakennuksilla. Uudistusten yhteydessä on huomioitava myös esim. katuverkoston rakenne, poikkeava asumistiheys tai historialliset luontokohteet. Myös nämä vaikuttavat paikan identiteettiin ja niillä on symbolista merkitystä yhteisöille. Kulttuuriperinnön tunnistaminen suunnittelijalle onkin haaste, varsinkin kun rakennusten tai toimintojen merkitykset voivat olla erilaisia eri väestöryhmille. (Tweed ja Sutherland, 2007.)

Tutkijat painottavat myös paikan aineettomien ominaisuuksien merkitystä. Kaupunkisuunnittelun näkökulmasta on oleellista huomioida paikan historiallinen, symbolinen ja toiminnallinen luonne (Degen ja Garcia, 2012). Sepe (2013) korostaa paikan luonteen moniaistillisuutta: eri aistimukset, kuten tuoksut, äänet ja tunto, ei pelkästään ulkonäkö, muodostavat yhdessä käsityksen paikasta, ja miltä se tuntuu.

Paikan ihmiset ja palvelut määrittävät tilojen identiteettiä. On selvitettävä "ketkä paikassa asuvat, mitä he tekevät, mikä on heille tärkeää" (CABE and DETR, 2000). Paikan palveluilla tulisi olla juuret paikassa (Zukin, 2009). Paikoilla on myös tapana muokkautua sellaiseksi, minkälaiseksi käyttäjät sen ajan kanssa muokkaavat (Carmona, 2010).

On myös huomattava, että yksittäisen tilan luonne ja käyttäjäprofiili voi muuttua voimakkaasti vuorokaudenkin aikana, kuten Carmona (2014) on havainnut lontoalaisia aukioita tutkiessaan. Hän huomasi myös, että tietyillä ihmisryhmillä oli tapana myös omia jokin osa tilasta itselleen. Esimerkiksi nuoret sijoittuivat alueelle, jossa oli helppo käyttäytyä äänekkäästi tai muuten aktiivisesti.

3.2 Identiteetti elävöittämissä hankkeissa

Tutkijat ovat hyvin yksimielisiä paikallisen identiteetin huomioimisen tärkeydestä. Kyse on usein siitä, miten toteuttaa välttämättömiä uudistuksia, niin että alueen omaleimaisuus samalla säilyy tai jopa vahvistuu. Pahimmillaan uudistukset hävittävät identiteettiä. Wolfin ja Mahaffeyn (2016) mukaan uudistushankkeiden eräs ongelma on se, että suunnittelijoilla on taipumus toistaa tiettyjä opittuja sääntöjä ja ratkaisuja, jotka tuottavat samankaltaisia tiloja. Ratkaisu homogeenistymiseen olisi Wolfin mukaan tiivis yhteistyö paikallisten kanssa, sillä käyttäjien näkökulma liittyy nimenomaan paikka-spesifisiin arkipäiväisiin toimiin. Salzman ja Yerace (2018) toteavat, että tilan

muokkaamisen pitää noudattaa paikan identiteettiä. Hänen analysoimissaan placemaking-projekteissa tämä ei ollut aina yksiselitteistä. Tarkoituksena oli luoda jotakin uutta, ja herkästi nähtiin järkeväksi ottaa mallia muista onnistuneista projekteista. Usein jouduttiin miettimään, miten toimivia ideoita voitaisiin soveltaa kyseiseen paikkaan sopiviksi. (Salzman ja Yerace, 2018.) Suunnittelijalta vaaditaan herkkyyttä ja mielikuvitusta luodakseen paikkoja, joissa on luonnetta. Ratkaisuja ei saa kopioida muualta. Kaupunkisuunnittelussa on tärkeää tiedostaa alueen tai paikan omat ominaisuudet ja resurssit ja käyttää niitä. (Markusen, 2010; Lee ym. 2008; Degen ja Garcia, 2012)

Kelkar ja Spinelli (2016) ovat havainneet, että joskus paikan identiteetti on heikko tai epäselvä jopa paikallisten keskuudessa. Hänen tutkimissaan uudistamishankkeissa ulkopuolisen, mutta asukkaita tukevan, järjestön väliintulo selkiytti ja vahvisti paikallista identiteettiä. Ylhäältä päin johdetuissa hankkeissa ulkopuolisten vaikutus on päinvastainen. Kun asukkaat ovat aktiivisia, tuloksena on syvempi käsitys paikasta eikä vain suunnittelijoiden tyypillinen tavoite alueen viihtyisyydestä ja kulutusmahdollisuuksista. (Kelkar ja Spinelli, 2016; Lee ym. 2008.)

Pares ym (2014) ovat tutkineet katalonialaisia hankkeita, jotka olivat lähtökohdiltaan uusliberalistisia ja taloudelliseen kasvuun tähtääviä. Tällaisissa projekteissa paikallisten asukkaiden rooli on yleensä näennäinen, ja heidät nähdään lähinnä asiakkaina ja kuluttajina. Pares ym. totesivat, että kaikesta huolimatta paikallinen yhteisö pystyi kuitenkin muokkaamaan hankkeita paremmin heille sopiviksi ja näin lievittämään niiden mahdollisia haittavaikutuksia. Tämän onnistuminen perustui vahvaan yhteisöön. Paikallishallinto, paikalliset järjestöt ja asukkaat pystyivät luomaan tehokkaan verkoston, joka vaikutti suunnitelmien sisältöön ja toteuttamiseen. Lopulta näissä hankkeissa pyrittiin vahvistamaan paikallista pienkauppaa, tarjoamaan ohjelmaa nuorille ja koulutusta paikallisväestölle. (Pares ym., 2014.)

4 Tilan valvonta ja hallinta

Kaupunkien tiloille on pääsääntöisesti määritettävissä omistaja tai niiden hallintaan oikeuttava taho, joka määrää tilan ylläpidosta. Ulkotilojen hallinnointitehtävät liittyvät usein fyysisiin rakenteisiin, kuten kasvillisuuteen ja kalusteisiin, ja niiden kuntoon. Carmona (2014) painottaa ylläpidon tärkeyttä ja sen rahoituksen huomioimista tilojen viihtyisyydessä ja toiminnallisuudessa. Hänen tekemänsä tutkimus Lontoon julkisista tiloista havaitsi ylläpidollisia ongelmia erityisesti julkisin varoin ylläpidetyissä tiloissa, koska niiden hallinnointi ja rahoitus oli monimutkaista. Yksityisillä omistajilla oli puolestaan selkeä kannustin pitää tilan arvosta ja imagosta hyvää huolta. Niinpä hallinnoijan vaikutus paikan luonteeseen välittyi paikoin selvästi. (Carmona, 2014.)

Ylläpitäjän rooli näkyi myös mahdollisuutena rajoittaa tilan käyttöä esim. pienillä fyysisillä muokkauksilla. Pienetkin tekijät voivat vaikuttaa esimerkiksi invalidien tai lapsien tilankäyttöön. (Carmona, 2014).

Hallinnointiin kuuluu myös tilan valvonta, jota perustellaan usein turvallisuudella. Esimerkiksi Gehl (2010) on todennut, että turvallisuuden tunne on yksi tärkeimpiä viihtyisän julkisen tilan ominaisuuksia. Samalla julkisten tilojen valvonta ja toiminnan säätely voi johtaa siihen, että kävijöiden oletetaan täyttävän valtavirran sosiaaliset normit. Esimerkiksi vähemmistöryhmien nuoret saattavat kokea, ettei heitä haluta tiettyihin paikkoihin. (Galanakis, 2016.)

Hallinnoinnin vaikutukset voivatkin olla merkittäviä ja ennakoimattomia esim. ihmisten liikkumiseen ja tilan palveluihin. Samalla ne myös vaikuttavat tilan käyttäjäprofiiliin (Carmona, 2014.) Osa tällaisista ylläpitotoimien vaikutuksista on tahattomia, mutta osa on hyvin suunnitelmallisia ja tarkoituksellisia. Carmona (2010) korostaa, että tilan omistajuus ja ylläpitäjän intressit auttavat selittämään, miksi tila ja sen käyttäjäprofiili on muodostunut sellaiseksi kuin se on. Carmona (2015) havaitsi kuitenkin, että yksistään omistajuus ei suoraan määritä kaupunkitilan julkista tai sulkeutunutta luonnetta. Yksityistäminen saattoi paikoin vahvistaa julkista elämää.

4.1 Tilojen yksityistämisen vaikutukset

Yleisesti tutkijat kuitenkin kritisoivat viimeaikaista kehitystä kaupunkien julkisten tilojen yksityistämistä, jonka taustalla ovat kansainvälisten kiinteistömarkkinoiden intressit suurkaupungeissa (Patton, 2000).

Ensinnäkin, julkisen tilan määrittämisestä on tullut yhä hankalampaa, koska kaupunkien sisällä julkinen ja yksityinen tila sekoittuvat yhä enemmän. Toiseksi, tilojen siirtyminen yksityisomistukseen on edesauttanut paikallisten pienten kaupallisten toimijoiden vähenemistä. Kolmanneksi, yksityistäminen on lisännyt tilojen valvontaa sekä pääsyräjoituksia. "Pehmeitä" valvonnan metodeja ovat johdattelu tai tiettyjen toimintojen edellytyksiin vaikuttaminen. Rajoitukset voivat toimia psykologisella tasolla, jolloin kulkija voi kokea ympäristön uhkaavaksi tai epä mukavaksi, riippuen henkilön varallisuudesta, ulkonäöstä tai kulttuuritaustasta. (Carmona, 2010.) Tilojen ylläpitäjillä on käytössään myös "kovia" metodeja, kuten tilan säännöt ja tiettyjen aktiviteettien rajoitus. Carmonan aineistossa Lontoon tiloista kiellot koskivat mm. pyöräilyä, mielenosoituksia, alkoholinkäyttöä ja luvatonta kaupustelua. Muita "kovia" keinoja olivat turvahenkilöstö, valvontakamerat, metallinpaljastimet ja yön ajaksi asennettavat kulkuesteet. (Carmona 2014.)

Patton (2000) muistuttaa, että julkisissa tiloissa jokaisella pitäisi olla vapaus toteuttaa kansalaisoikeuksiaan, kuten vuorovaikuttaa tai esittää mielipiteitä. Hän korostaa, että julkisten tilojen rajoitukset ovat luonteeltaan poliittisia ja niillä määritetään, kenellä on oikeus yhteisön jäseneksi. Wolf ja Mahaffey (2016) toteavat, että tavoite tulisi olla, että käyttäjät olisivat myös tilan hallinnoijia ja ylläpitäjiä. Tällöin tila muokkautuisi jatkuvasti järkevällä tavalla.

V Pohdinta

Kandidaatintyöni tavoitteena oli selvittää kirjallisuustutkimuksen avulla, mitkä ovat nykytutkimuksen valossa tärkeimmät paikkaan liittyvät tekijät, jotka on huomioitava kaupunkien elävöittämissuunnitelmien suunnittelussa julkisten tilojen kannalta. Näiden asioiden tunnistaminen ja huomioiminen voi auttaa parempien tilojen luomisessa kaikille kaupunkilaisille.

Monet tekijät vaikuttavat siihen, millaisiksi julkiset kaupunkitilat muodostuvat elävöittämissuunnitelmien seurauksena. Tutkimani aineiston perusteella inklusiivisten, yhteisöllisten ja omaleimaisten tilojen synnylle tärkeimmät paikkaan liittyvät tekijät suunnittelun kannalta olivat: asukkaiden huomioiminen, kaupalliset palvelut, paikan identiteetti sekä tilan valvonta ja hallinta.

1 Elävöittämissuunnitelmien erilaiset lähtökohdat

Tutkimuskirjallisuudessa kaupunkien uudistaminen näyttäytyy ristiriitaisena aiheena. Toisaalta se nähdään mahdollisuutena korjata ongelmia ja toisaalta uhkana paikalliselle yhteisölle ja sen ominaispiirteille. Oikein toteutettuna projektit luovat elävämpää ja turvallisempaa kaupunkitilaa sekä tasa-arvoisempia ja vahvempia paikallisia yhteisöjä. Pahimmillaan tuloksena on generisiä kaupunkeja ja sosioekonomisia ongelmia.

On hyvä huomata, että elävöittämissuunnitelmia tehdään hyvin erilaisista lähtökohdista. Kirjallisuuden perusteella voidaan tunnistaa tavoitteiltaan ja toteutustavoiltaan karkeasti neljä eri tyyppiä: 1. Ylhäältä johdetut ja vahvasti kaupalliset hankkeet. Näille projekteille on tyypillistä, että paikallisella yhteisöllä on korkeintaan näennäinen rooli. 2. Projektit, joissa paikallisella yhteisöllä on keskeinen rooli. Näiden hankkeiden haasteena on usein vaatimus tiiviistä verkostoitumisesta eri toimijoiden välillä. 3. Tietyn aihepiirin, kuten kulttuurin ympärille rakennetut hankkeet. Paikallisen yhteisön rooli voi vaihdella. 4. Uhanalaisten yhteisöjen suojeluprojektit. Nämä ovat hyvin vaativia julkisen organisaation vetämiä hankkeita, joissa käytetään paljon asiantuntijoita. Monet viimeaikaiset hankkeet ovat kolmen ensimmäisen tyyppin yhdistelmiä.

Käytännön kannalta elävöittämissuunnitelmien tavoitteet ja toimenpiteet määräytyvät sen mukaan, ketkä käyttävät valtaa niiden eri vaiheissa. Carmona (2010) on pyrkinyt selvittämään, miten julkisten tilojen suunnittelun taustalla olevat valtasuhteet vaikuttavat siihen, millaiseksi tilojen toiminta ja luonne muodostuu. Hänen mukaansa paikallisviranomaiset, kaavoitusosasto, tilasuunnittelijat ja rakennussuojelu vaikuttavat merkittävästi vain suunnittelu- ja kehitysvaiheessa, kun taas yksityisten tahojen kädenjälki näkyy myös siinä, miten tilaa käytetään, ylläpidetään ja hallinnoidaan.

2 Elävöittämissuunnittelun suunnittelu

Kaupunkien uudistamisprojektit noudattavat polkua, jossa ensin arvioidaan nykytilanne, sitten arvioidaan tulevaa kehitystä ja lopulta ehdotetaan ratkaisuja (Zheng ym., 2014). Vaikka suunnittelijoiden rooli ja vaikutusvalta on vain rajallinen, on hyvä tunnistaa, miten erilaiset lähestymistavat paikan analyysissa voivat vaikuttaa lopulliseen suunnitelmaan. Pinnallisen, vain fyysisiin rakenteisiin keskittyvän tai paikalla havainnointiin perustuvan, kaupunkielämän tutkimuksen ongelma on, että se jättää analysoimatta tärkeitä ja usein näkymättömiä arvoja. Esimerkiksi, jos havainnoimme, ketä julkisissa tiloissa liikkuu, meiltä jää huomaamatta, ketkä tiloista puuttuvat. Vaatii siis syvempää tutkimusta ja alueen tuntemusta, jotta voi havaita esimerkiksi tiettyjä väestöryhmiä koskevaa julkisten tilojen eksklusiota.

Kuinka sitten voimme luoda mahdollisimman inklusiivisia ja omaleimaisia kaupunkitiloja? Kaupunkia uudistettaessa on syytä tunnistaa ne paikat, joilla on erityistä merkitystä ihmisille ja alueen identiteetille, ja noudattaa varovaisuutta niiden muokkaamisessa. Työssäni esiin tulleiden tekijöiden eli asukkaiden, palveluiden, paikan identiteetin ja hallinnan, huomioiminen ja tutkiminen voi auttaa uudistusprojektien suunnitteluvaiheessa. Asukkaiden mukanaolo on tärkeää ensinnäkin siksi, että heidän näkökulmansa ja mahdolliset ongelmansa tulevat esiin. Toiseksi, paikallisen yhteisön osallistuminen aktivoi yhteisöä huolehtimaan paremmin ympäristöstään. Kaupalliset palvelut määrittävät suuressa määrin, minkälaiseksi paikan sosiaalinen luonne muodostuu. Vakiintuneita paikallisia palveluita on mahdollista tukea esimerkiksi lainsäädännöllä. Asukkaat ja palvelut ovat myös tärkeä osa paikan luonnetta ja identiteettiä. Paikan identiteetti ja sen historian aikana kehittyneet ominaispiirteet ovat tärkeä säilytettävä arvo itsessään. Tilojen paikalle ominainen luonne saa myös asukkaat kiintymään ympäristöönsä. Lopulta, tilan hallinta ja valvonta voi vaikuttaa merkittävästi tilan luonteeseen ja käyttöön. Ylläpitäjällä on suuri valta toteuttaa tai estää suunnittelijoiden visiot. Toisin sanoen, vaikka paikallinen yhteisö olisi huomioitu hankkeen joka vaiheessa, voi paikan ylläpitäjä käytännön toimillaan lopulta mitätöidä yhteisön tavoitteet.

Nämä yllä mainitut tekijät on usein pyritty huomioimaan placemaking-ideologialla toteutetuissa hankkeissa, joissa alueen asukkaat ovat aktiivisia toimijoita rakennetun ympäristön kehittämisessä. Tuloksena on parhaimmillaan talouden elpymistä, vajakäytössä olevien tai hylättyjen rakennusten uudelleenkäyttöön ottoa, mikä puolestaan houkuttelee automaattisesti paikalle uusia kaupallisia toimijoita. Syntyy positiivinen kierre, joka säilyttää alkuperäisen paikan luonteen ja asukkaat. (Markusen 2010.)

Monissa elävöittämissuunnitelmissa kulttuuri on keskeinen teema. Joon ja Hoon Parkin (2016) mukaan kulttuuria käytetään usein väärin; tuottamaan kasvua ja aiheuttamaan gentrifikaatiota. Joskus se kuitenkin toimii onnistuneesti eri toimijoita sitovana ja aktivoivana tekijänä, mistä Busanin vuonna 2011 alkanut projekti Etelä-Koreassa toimii esimerkkinä. Joo ja Hoon Park tutkivat projektia, jossa kulttuurin avulla kehitettiin Busanin kaupungin historiallista kaupallista aluetta. Projektissa etsittiin vaihtoehtoa yleiselle taloudellista kasvua hakevalle strategialle. Onnistumisen kannalta merkittävää oli, että kaupunki ei kohdistanut hankkeeseen poliittista painetta, vaan se toimi passiivisena taustatukena. Projektia vetivät paikalliset taiteilijat paikallishallinnon tukemana. Taiteilijoiden

käyttöön luovutettiin alueelta työtilat, minkä vastineeksi he lupautuivat antamaan panoksensa alueen elävöittämissuunnitelmaan. Tavoitteena oli vaalia paikallisia aineettomia arvoja pitkäjänteisellä työllä. Strategia oli myös selvittää mahdollisimman pienillä fyysisiin rakenteisiin kohdistuvilla muutoksilla. Taitelijat järjestivät esimerkiksi näyttelyitä ja kursseja yhdessä asukkaiden kanssa. Myös kiinteistöjen omistajat saatiin vakuutettua projektin hyödyistä alueelle, ja he suostuivat laskemaan vuokrien hintoja. Hanke onnistui eri toimijoiden yhteistyöllä tuomaan elämää tyhjille kaduille ja alikäytetyille tiloille. (Joo ja Hoon Park, 2016.)

Työssäni tulee esiin, että tilojen omaleimaisuuden säilyttäminen on tärkeää paikallisen kulttuuriperinnön suojelun kannalta. Julkisilla tiloilla on edelleen merkittävä rooli yhteisöjen sosiaaliselle, kaupalliselle ja poliittiselle elämälle. Niillä on myös voimakas symbolinen arvo ihmisten perusoikeuksia ja tasa-arvoa ajatellen. Huolellinen kaupunkien uudistaminen voi säilyttää tai jopa vahvistaa näitä ominaisuuksia.

3 Tutkimuksen rajoitukset

Kandidaatintyössäni olen perehtynyt vain osaan uusimmista tutkimuksista julkaisujen suuresta määrästä johtuen. Työni tarjoaa yleiskatsauksen tietyissä julkaisuissa esiin tulleisiin asioihin. Esittämäni tulokset ja päätelmät eivät välttämättä ole sovellettavissa siis kaikkiin elävöittämissuunnitelmiin. Aihe on laaja ja sitä voi tutkia tieteellisesti monesta eri näkökulmasta, kuten taloudellisesta, sosiaalisesta, poliittisesta tai ympäristöllisestä. Tutkijan valitsema näkökulma sekä hänen oma taustansa ja koulutuksensa vaikuttavat siihen, miten hän painottaa ja arvottaa elävöittämissuunnitelmiensa tuloksia ja niihin liittyviä ilmiöitä. Aiheen laajempi tutkimus voi tuoda esiin muitakin tärkeitä tekijöitä kuin tässä työssä esiteltyt.

Lähteet

- Akkar Ercan, M. (2011). Challenges and conflicts in achieving sustainable communities in historic neighbourhoods of Istanbul. *Habitat International*, 35(2), 295-306. doi:<https://doi-org.libproxy.aalto.fi/10.1016/j.habitatint.2010.10.001>
- CABE and DETR. (2000). *By design: Urban design in the planning system – towards better practice*. London: Thomas Telford.
- Carmon, N. (1999). Three generations of urban renewal policies: Analysis and policy implications. *Geoforum*, 30(2), 145-158. doi:[https://doi-org.libproxy.aalto.fi/10.1016/S0016-7185\(99\)00012-3](https://doi-org.libproxy.aalto.fi/10.1016/S0016-7185(99)00012-3)
- Carmona, M., Magalhaes, C., Hammond, L. (2008). *Public space*. London: Routledge.
- Carmona, M. (2010). Contemporary public space, part two: Classification. *Journal of Urban Design*, 15(2), 157-173. doi:10.1080/13574801003638111
- Carmona, M. (2014). The place-shaping continuum: A theory of urban design process. *Journal of Urban Design*, 19(1), 2-36. doi:10.1080/13574809.2013.854695
- Carmona, M. (2015). Re-theorising contemporary public space: A new narrative and a new normative. *Journal of Urbanism: International Research on Placemaking and Urban Sustainability*, 8(4), 373-405. doi:10.1080/17549175.2014.909518
- DEGEN, M., & GARCÍA, M. (2012). The transformation of the 'Barcelona model': An analysis of culture, urban regeneration and governance. *International Journal of Urban and Regional Research*, 36(5), 1022-1038. doi:<https://doi.org/10.1111/j.1468-2427.2012.01152.x>
- Forrester, J. & Snell, C. (2007). Planning inclusive and sustainable urban regeneration: Balancing a visitor-based economy with local needs in the city of York, UK. *Journal of Urban Renewal and Regeneration*, 1(1), pp. 69-82.
- Galanakis, M. (2016). Public spaces for youth? the case of the Jane-Finch neighborhood in Toronto. *Space and Culture*, 19(3), 208-223. doi:10.1177/1206331215595731
- Gehl, J. (1996). *Life between buildings: Using public space* (3rd ed.). København: Arkitektens forlag.
- Gehl, J. (2010). *Cities for people*. Washington, DC: Island Press. Retrieved from <https://aalto.finna.fi/Record/alli.772618>
- Gehl, J., & Svarre, B. (2013). *How to study public life*. Washington, DC: Island Press. Retrieved from <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=nlebk&AN=660095&site=ehost-live&authtype=sso&custid=ns192260>

- Griffith, J. M. (1996). Gentrification: Perspectives on the return to the central city. *Journal of Planning Literature*, 11(2), 241-255. doi:10.1177/088541229601100205
- Healey, P. (2010). *Planning, environment, cities : Making better places : The planning project in the twenty-first century*. Palgrave Macmillan.
- Hubbard Phil. (2017). *The battle for the high street : Retail gentrification, class and disgust* London: Palgrave MacMillan.
- Hyra, D. S. (2012). Conceptualizing the new urban renewal: Comparing the past to the present. *Urban Affairs Review*, 48(4), 498-527. doi:10.1177/1078087411434905
- Jacobs, J. (1962). *The death and life of great american cities*. London: Jonathan Cape. Retrieved from <https://aalto.finna.fi/Record/alli.185326>
- Joo, Y., & Hoon Park, S. (2017). Overcoming urban growth coalition: The case of culture-led urban revitalization in busan, south korea. *Urban Affairs Review*, 53(5), 843-867. doi:10.1177/1078087416638449
- Kelkar, N. P., & Spinelli, G. (2016). Building social capital through creative placemaking. *Strategic Design Research Journal*, 9(2), 54-66. Retrieved from <https://search.proquest.com/docview/1825619695?accountid=27468>
- Larsen, H. G., & Hansen, A. L. (2008). Gentrification—Gentle or traumatic? urban renewal policies and socioeconomic transformations in copenhagen. *Urban Studies*, 45(12), 2429-2448. doi:10.1177/0042098008097101
- Lee, G. K., L., Chan, E. H., & W. (2008). The analytic hierarchy process (AHP) approach for assessment of urban renewal proposals. *Social Indicators Research*, 89(1), 155-168. doi:<http://dx.doi.org/10.1007/s11205-007-9228-x>
- Lewicka, M. (2011). Place attachment: How far have we come in the last 40 years? *Journal of Environmental Psychology*, 31(3), 207-230. doi:<https://doi-org.libproxy.aalto.fi/10.1016/j.jenvp.2010.10.001>
- Markusen A. & Gadwa A. (2010). *Creative placemaking*. National Endowment for the Arts, the United States Conference of Mayors, and American Architectural Foundation.
- McNeill, D. (2011). Fine grain, global city: Jan gehl, public space and commercial culture in central sydney. *Journal of Urban Design*, 16(2), 161-178. doi:10.1080/13574809.2011.548977
- New Economics Foundation. (2004). *Clone town britain: The loss of local identity in the nation's high street*. London: New Economics Foundation.
- Wainwright, O. (2014, Dec 12.). 50 years of gentrification: Will all our cities turn into 'deathly' Canberra? *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/artanddesign/architecture-design-blog/2014/dec/12/50-years-of-gentrification-will-all-our-cities-turn-into-deathly-canberra>

- Parés, M., Martí-Costa, M., & Blanco, I. (2014). Geographies of governance: How place matters in urban regeneration policies. *Urban Studies*, 51(15), 3250-3267. doi:10.1177/0042098013513647
- Patton, J. W. (2000). Protecting privacy in public? surveillance technologies and the value of public places. *Ethics and Information Technology*, 2(3), 181-187. Retrieved from <https://search.proquest.com/docview/222249319?accountid=27468>
- Peck, J. (2005). Struggling with the creative class. *International Journal of Urban and Regional Research*, 29(4), 740-770. doi:<http://dx.doi.org/10.1111/j.1468-2427.2005.00620.x>
- Permut, T. (2020). *Urban planning, revitalization, and the reproduction of inequality* (Accession No. 2429658801). [Dissertation. North Carolina State University]. Retrieved from <https://search.proquest.com/docview/2429658801?accountid=27468>
- Rioux, L., Scrima, F., & Werner, C. M. (2017). Space appropriation and place attachment: University students create places. *Journal of Environmental Psychology*, 50, 60-68. doi:10.1016/j.jenvp.2017.02.003
- Sacco, P. & Tavano Blessi, G. (2009). The Social Viability of Culture-led Urban Transformation Processes: Evidence from the Bicocca District, Milan. *Urban studies (Edinburgh, Scotland)*, 46(5-6), pp. 1115-1135. doi:10.1177/0042098009103857
- Salzman, R., & Yerace, M. (2018). Toward understanding creative placemaking in a socio-political context. *City, Culture and Society*, 13, 57-63. doi:10.1016/j.ccs.2017.10.004
- Sara González. (2017). *Contested markets, contested cities: Gentrification and urban justice in retail spaces*. London: Routledge. doi:10.4324/9781315440361 Retrieved from https://aalto.finna.fi/PrimoRecord/pci.informaworld_s9781315440361
- Scott, A. J. (2007). Capitalism and urbanization in a new key? the cognitive-cultural dimension. *Social Forces*, 85(4), 1465-1482. doi:10.1353/sof.2007.0078
- Sepe, M. (2013). *Planning and place in the city : Mapping place identity*. London: Taylor & Francis Group. Retrieved from <http://ebookcentral.proquest.com/lib/aalto-ebooks/detail.action?docID=1143818>
- Sharp, J., Pollock, V., & Paddison, R. (2005). Just art for a just city: Public art and social inclusion in urban regeneration. *Urban Studies*, 42(5-6), 1001-1023. doi:10.1080/00420980500106963
- Tweed, C. & Sutherland, M. (2007). Built cultural heritage and sustainable urban development. *Landscape and Urban Planning*, 83(1), pp. 62-69. doi:10.1016/j.landurbplan.2007.05.008
- Vaattovaara, M., M. Kortteinen, H. Schulman (2011). *A Nordic welfare model at a turning point? Social housing and segregation in Finland*. In Houard, N. (eds). *Social housing across Europe*. 363 pp. Paris.

- Whyte, W. H. (1980). *The social life of small urban spaces*. Washington: Conservation Found.
Retrieved from <https://aalto.finna.fi/Record/alli.53180>
- Wolf, G., & Mahaffey, N. (2016). Designing difference: Co-production of spaces of potentiality. *Urban Planning*, 1(1), 59-67. Retrieved from <http://dx.doi.org/10.17645/up.v1i1.540>
- Ye, L. (2011). Urban regeneration in china: Policy, development, and issues. *Local Economy*, 26(5), 337-347. doi:10.1177/0269094211409117
- Zheng, H. W., Shen, G. Q., & Wang, H. (2014). A review of recent studies on sustainable urban renewal. *Habitat International*, 41, 272-279. doi:<https://doi-org.libproxy.aalto.fi/10.1016/j.habitatint.2013.08.006>
- Zukin, S. (2009). Changing landscapes of power: Opulence and the urge for authenticity. *International Journal of Urban and Regional Research*, 33(2), 543-553. doi:<https://doi.org/10.1111/j.1468-2427.2009.00867.x>